

KREŠIMIR TADIĆ (1934 – 1997)

U vrlo kratkom su vremenu naš Institut i hrvatska povijest umjetnosti ostali bez dvojice uporišnih i ishodišnih ljudi, onih koji su obilježili sav naš rad i sve dosadašnje djelovanje. Ako smo nestankom profesora Gamulina izgubili učitelja i voditelja, jednoga iz generacije duhovnih očeva, smrću Krešimira Tadića gubimo kolegu i prijatelja, jednoga iz vlastitoga naraštaja i na neki način od duhovne nam braće. A sudbina je odavno spojila profesora i ovoga odanog i milog mu učenika, ne samo na stranicama različitih knjiga koje su zajednički (svaki na svome području) potpisali nego i bezbrojnim danima druženja i stvaranja na terenu, po ateljeima i crkvama, u muzejima i galerijama, na ulicama i trgovinama. Vrlo brzo su, naime, profesori Gamulin i Prelog (koji su naizmjenice vodili Institut i odsjek za povijest umjetnosti na fakultetu) shvatili kako će im pomoć tog ponositog i savjesnog Livnjaka biti dragocjena, a on je njima i struci uzvratilo iznimnom predanošću i darovitošću, znanjem i umjetnošću.

Za sve nas oko Instituta i Odsjeka Krešo je bio i ostao pravom čvrstom točkom. Fotografija je odavno postala njegovom ljubavlju, diploma povjesničara umjetnosti dala mu je specijalističko usmjerenje, a suradnja s uglednim i mjerodavnim znanstvenicima izoštrila kriterije. Bez fotografije kao dokumenta i fotografije kao interpretacije povijesnoumjetnički bi pristup bio ograničen i krnj, često gotovo nemoguć ili nepotreban; Krešimir Tadić učinio je najviše što je mogao na fiksiranju faktografske istine i fokusiranju fotografske (kompozicione) čvrstine. Deseci tisuća negativa i pozitiva svjedoče tu želju za poznavanjem i doličnim prezentiranjem ambijentalnih, nacionalnih i univerzalnih vrijednosti, a mnoge njegove slike govore o radovima kojih više nema ili su i nadalje izloženi eroziji, uništenju i nestajanju. Koliko god je slikarska dionica njegove dokumentacije najiscrpnija (Raspela i Madone, Kraljević i Rački, Gliha i Tartaglia, Bratanić i mnogi drugi povodi), u kiparstvo je jamačno uložio više kreativnosti (od Jurja Dalmatinca do *Zlatnoga doba Dubrovnika*, od Bakića do Lončarića), no u arhitekturi i urbanizmu ostvario je nedvojbeno vlastite vrhunce i ponudio nam prizore hrvatskih krajeva i naselja bez kojih bismo bili bitno siromašniji.

Za taj dio djelovanja temeljne je poticaje pak dobio od profesora Preloga, koji ga je odmah uključio u ekipe koje su radile na (prvoj) inventarizaciji i valorizaciji naše graditeljske baštine. Bez Kreše je doista bilo nezamislivo bilo koje terensko istraživanje, doslovno od Savudrije do Molunta. Uostalom, i započeo je s »evidentiranjem« istarskih gradića, dragocjenih gnijezda i jezgri na obalama i uzvisinama, zapuštenih i dobrim dijelom napuštenih povijesnih cjelina, »naselja koja umiru«. Nezamjenjiv je Tadićev ulog u svim Prelogovim pionirskim studijama, a još veći u monografijama i knjigama niza kolega i učenika koji nastaviše raditi na Prelogovim zasadama. Logično je i posve razumljivo da fotografije predstavljaju kongenijalan komentar u knjizi *Rovinj* njegove životne sputnice Biserke Jakac-Tadić, no ništa manji ulog ne odlikuje ni slikovni prilog monografijama kakve su *Planirana izgradnja na području Dubrovačke republike* Marije Planić-Lončarić ili *Ladanjska arhitektura dubrovačkog područja* Nade Grujić.

Kad je program Instituta tražio da se krene prema cjelovitijoj umjetničkoj topografiji Hrvatske, da se od prevladavajućih jadranskih koordinata okrenemo prema centralnim i sjevernim regijama zemlje, opet je Krešo Tadić bio onaj na kojega se računalo i bitno oslanjalo na vizualnoj prezentaciji građe. Organizirao je snimanja za druge, ali i sam je snimio kompletan materijal kompleksnih, kumulativnih monografija kao što su *Koprivnica i Križevci* ili specijalističkih studija kao što su *Gotičke crkve Hrvatskog zagorja* Diane Vukičević-Samaržija i *Realizmi dvadesetih godina* Ivanke Reberski, a pretežno njegovim tablama popraćene su i knjige koje sintetiziraju razne aspekte hrvatske umjetničke baštine: *Prostor-vrijeme* Milana Preloga, *Kulturna povijest Hrvatske* Živane Črnje, *Umjetničko blago Hrvatske* Radovana Ivančevića. Vrlo sličan pristup i rezultate postigao je u pripremanju građe za monumentalne izložbe, kao što su *Minijatura u Jugoslaviji*, *Secesija u Hrvatskoj*, *Sveti trag* (povijest i umjetnost Zagrebačke nadbiskupije).

Krešu sam upoznao odmah po dolasku u Zagreb i družili smo se dakle puna četiri desetljeća bez ikakvih trzavica ili pukotina u odnosima. Kao tek nešto starijemu, ali svakako zrelijemu i praktičnijemu, ozbiljnijemu i komunikativnijemu, du-

gujem mu mnoge lijepe trenutke i doživljaje. Bili smo skupa na toliko mnogo lokaliteta, a i sada mi se pred očima nižu zajednički doživljene sekvence iz Raba i Cresa, s Pelješca i Rijeke Dubrovačke, iz Venecije i Ankone, iz Spoleta i Rima. Uvijek je sa sobom vukao tešku aparaturu, kutiju s objektivima i veliki masivni stativ, s kojima se penjao i na brežuljke i na brda da bi bolje obuhvatio cjelinu, donio još neviđen svjetlosni trag, iskoristio povoljan, povlašten trenutak.

Možda smo se još više zblizili radeći na nizu monografskih izložaba, a posebice hodočasteći u ateljee nekolicine velikana hrvatskoga slikarstva kao što su Marino Tartaglia i Ernest Tomašević, Ordan Petlevski i Biserka Baretić. Požrtvovan i iznimno motiviran, Krešo je snimio sve što je trebalo i sve što se moglo, zatim je nastavio prijateljevati s dragim umjetnicima i bio ih je spreman pratiti do kraja, a i pratio ih je od retrospektiva i monografija do povijesnih pregleda i antologijskih panorama. Mogu još kazati da su ga svi spomenuti zavoljeli kao svojega, primali kao člana obitelji. Uostalom, Krešu je bilo teško ne voljeti i gdje god bi stigao, osvajao bi jednostavnošću i prisnošću. Još i sada pamtim mnogu djecu što bi se okupljala oko njega i njegovih fotografskih sprava, bilo da je riječ o Stonu ili Cavtatu, o Šipanu ili Krku, a on bi im strpljivo tumačio ili ih sa šalom ispraćao...

Posebna prilika interakcije življenja i fotografije ponudila se Kreši kad je nekoliko godina dokumentirao zbivanja na Dubrovačkim ljetnim igrana. Poznavajući Grad u dušu, suvereno se kretao njegovim prostorima danju i noću, na probama i predstavama, u službenim i privatnim situacijama. Bojim se da je snimljena građa uglavnom propala (prilikom uništenja upravne zgrade Igara, u divljačkom napadu na Dubrovnik), a sjećam se nekih iznimnih rezultata, jer sam imao sreću usputno pratiti Krešu prilikom (i) toga rada, a potom vidjeti mnoge snimke korištene u propagandne i dokumentarne svrhe. S tim poslom smo na pragu onoga manje »oficijelnoga« Tadića, snimatelja zainteresiranoga za »life« fotografiju, koji je samo dijelom ostvario takve planove i želje, izlažući tek na nekoliko kolektivnih smotri. Uostalom, i sebi i nama je obećavao da će nakon ustrajnoga rada »po zadatku« napokon početi raditi isključivo za užitak i za kreaciju, da će tako bolje iskoristiti nagomilano iskustvo i doći do vlastitoga izraza. Nažalost, nije stigao zaokružiti svoj životni opus, no u onome što je ostavio i ostvario dovoljno je građe za razne interpretacije i različite tematsko-morfološke prezentacije.

Mogao bih nastaviti s osobnim, privatnim prisjećanjima, ali bojim se da bih time iznevjerio svjedočenje o učinjenome. Jer Krešina dobrota i skromnost, obiteljski ulog i prijateljske simpatije živjet će i dalje u nama dok je njegovo impresivno djelo uraslo u same temelje struke i ostaje kao jedna od najpotpunijih inventura hrvatskih umjetničkih spomenika i kulturne baštine općenito. Zato radije završavam sa zahvalnošću kolektiva za ono što je učinio, s pohvalom struke za

način kako je to učinio. Fotografije Krešimira Tadića uspjele su izvući optimum iz motiva i dati maksimum specifičnosti. Suzdržano i bez nametanja, precizno i skrupulozno ostvario je korelative likovnoga nam nasljeđa, zaokružio »dijalog s vidljivim«.

Tonko Maroević

Popis izdanja Instituta za povijest umjetnosti koje je fotografski opremio Krešimir Tadić

Studije i monografije

- Planić-Lončarić, Marija, *Planirana izgradnja na području Dubrovačke Republike*. Zagreb, 1980.
- Čorak, Željka, *U funkciji znaka. Drago Ibler i hrvatska arhitektura između dva rata*. Zagreb, 1981.
- Tadić, Biserka, *Rovinj, razvoj naselja*. Zagreb, 1981.
- Reberski, Ivanka, *Oton Postružnik: u znaku likovne preobrazbe*. Zagreb, 1987.
- Kovačić, Đurđa, *Prisutnost i odjeci ruske scenografije na zagrebačkoj glazbenoj sceni*. Zagreb, 1991.
- Grujić, Nada, *Ladanjska arhitektura dubrovačkog područja*, Zagreb, 1991.
- Reberski, Ivanka, *Anka Krizmanić*, Zagreb, 1993.
- Vukičević-Samaržija, Diana, *Gotičke crkve Hrvatskog zagorja*, Zagreb, 1993.
- Dobronić, Lelja, *Renesansa u Zagrebu*, Zagreb, 1994.
- Deanović, Ana, *Biskupska kapela Sv. Stjepana Prvomučenika u Zagrebu – spomenik slikarstva XIV. stoljeća*, Zagreb, 1995.
- Reberski, Ivanka, *Realizmi dvadesetih godina: magično, klasično, objektivno u hrvatskom slikarstvu*, Zagreb, 1997.

Umjetnička topografija Hrvatske

- Koprivnica: grad i spomenici*. Zagreb, 1986.
- Križevci: grad i okolica*. Zagreb, 1993.
- Ludbreg: Ludbreška Podravina*. Zagreb, 1997.

Časopisi Instituta za povijest umjetnosti

- Radovi Instituta za povijest umjetnosti*
- Život umjetnosti*